

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет гуманітарних наук

Кафедра культурології

Курсова робота на тему:

Культурна дипломатія сучасної України

виконала студентка ФГН-2 за спеціальністю культурологія

Демедюк Софія Юріївна

наукова керівниця

Демчук Руслана Вікторівна,

доктор культурології

Київ-2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	С.2
РОЗДІЛ I. Культурна дипломатія як дискурс.....	С.6
1.1 Поняття та значення культурної дипломатії.....	С.6
РОЗДІЛ II. ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ.....	С.11
2.1 Симон Петлюра: перший культурний дипломат.....	С.11
2.2.Гастрольна діяльність Української Республіканської Капели.....	С.12
2.3 Секрети КДБ.....	С.21
РОЗДІЛ III. СТАН КУЛЬТУРНОЇ дипломатії в незалежній Україні.....	С.27
3.1. Інституційне становлення культурної дипломатії в Україні.....	С.27
3.2. Культуротворча діяльність державної установи «Український інститут» при Міністерстві закордонних справ України.....	С.31
ВИСНОВКИ.....	С. 33
ДОДАТКИ.....	С. 35
БІБЛІОГРАФІЯ.....	С. 37

ВСТУП

Актуальність. Дипломатичні зв'язки сьогодення мають різні напрями, один з яких розглядатиметься в цій роботі, а саме: культурна дипломатія. Ця сфера спрямована на ознайомлення інших країн та розповсюдження української національної специфіки через призму проведення культурних і мистецьких заходів, діяльність українських культурних інституцій за кордоном та популяризацію українського мистецтва в цілому.

Однією з основних ідей цього напрямку є не тільки інформування, а й стимулювання до культурного розвитку. Сучасна практика доводить, що саме такий тип поширення національної ідеї є найбільш ефективною, у деяких випадках навіть мас-медіа поступається даній задачі.

Наразі для сучасної України ця сфера є дуже актуальною, враховуючи події, що відбуваються на її теренах та поза її межами, зокрема просування українського продукту у світовому культурному просторі дуже сприяло би підвищенню іміджу вітчизняної культури. Саме такою сферою діяльності займається культурна дипломатія.

Завдання культурної дипломатії на прикладі нашої держави полягає не тільки у інтеграції українського продукту у світовий, а, першочергово, у впливі на громадську думку зарубіжної аудиторії щодо України. Культурні дипломатичні зв'язки сприяють налагодженню мережі комунікацій з різними країнами, розвитку міждержавного розуміння, формують позитивне ставлення до України та долають усталені стереотипи. Також до головних завдань культурної дипломатії включають і вплив на реформування внутрішньої політики держави, адже культура є невід'ємним інструментом конституюванню національної ідеї у вітчизняній аудиторії.

Провідні країни світу встановили культурну сферу дипломатії як одну із найважливіших для сьогодення, такі держави як Британія, Франція,

Німеччина та Польща створили мережі культурних інституцій в закордонних країнах, яким відведена певна важлива роль у міждержавних відносинах.

Звичайно, для успішності провадження культурної дипломатії у світі до такої роботи повинні бути залучені багато державних відомств, серед яких провідна роль відводиться міністерству закордонних справ, яке має мережеву структуру комунікацій у внутрішній і зовнішній політиці, які можуть виступати фундаментом культурної дипломатії.

Тож, **об'єкт** нашої роботи культурна дипломатія як сфера міжнародної діяльності

Предмет роботи практика культурної дипломатія в Україні

Мета роботи полягає у аналізі процесу становлення культурної дипломатії в Україні.

Мета роботи має бути реалізована через низку наступних **завдань**:

- Охарактеризувати культурну дипломатію як дискурс;
- Висвітлити історичний аспект становлення культурної дипломатії;
- Показати стан культурної дипломатії в незалежній Україні.

Методологія роботи – робота ґрунтується на міждисциплінарному підході та низці загальнонаукових методів: аналітичному, історико-компаративному та джерелознавчому. Метод теоретичного узагальнення використано для підведення підсумків дослідження.

Ступінь розробки Зарубіжні наукові дослідження доводять, що культурна дипломатія наразі є одним із надсучасних інструментів міжнародної дипломатії, так звана «м'яка сила». Практику «м'якої сили», а іншими словами м'якого впливу, у зовнішній політиці для опосередкованого досягнення своїх цілей використовують більшість країн світу; при цьому дослідники визначають як наявність певних супутніх проблем, так і переваг цього процесу. Зарубіжні наукові дослідження вивчають тему дуже глибоко і

на найвищому рівні з усіх можливих сторін, зокрема Мілтон С. з роботою «Cumplings. Cultural diplomacy and the United States Government: a Survey. - Center for its Arts and Culture».

Для вітчизняних наукових досліджень ця сфера є досить новою, однак доказова база активно вивчається і щороку підкріплюється новими прикладами та аргументами, зокрема дослідниками Смаглій Катериною в своїй роботі «Нова доба публічної та культурної дипломатії України», Розумна Олена в дослідженні на тему «Культурна дипломатія України», Тіна Пересунько «Світовий триумф щедрика» та багато інших. На нашу думку, тема не достатньо добре вивчається і під час нашого наукового дослідження було виявлено замалу базу для огляду.

Також деякі аспекти з огляду на культурну дипломатію були розглянуті у роботах Наріжного С., Кучика О., роботи за редакцією Р. Леськевича, П. Жачека і Щ. Ісаюка.

Архівні, мемуарні дослідження є найкращою базою для вивчення культурної дипломатії. Таку практику застосовують більшість наукових дослідників. Наразі дослідження такого виду джерел є найактуальнішим видом, адже вони здатні надати найбільше інформації з огляду на власну практику. В нашій роботі застосовуються наступні джерела: архівні матеріали з Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, а також мемуарні дослідження Олександра Кошиця.

Структура роботи: Курсова робота складається з трьох розділів, де в першому один підрозділ, другому три і останньому два підрозділи. Обсяг роботи – 38 сторінок.

Використаних джерел 21.

РОЗДІЛ I. Культурна дипломатія як дискурс.

1.1. Поняття та значення культурної дипломатії

Дипломатія – це засіб здійснення зовнішньої політики, що являє собою сукупність невоєнних практичних заходів, прийомів і методів, застосовуваних з урахуванням конкретних умов і характеру розв'язуваних задач. Це офіційна діяльність держави в особі її представників на міжнародному рівні, завданням якої є здійснення цілей і задач зовнішньої політики держави, захисту прав та інтересів держави, її установ і громадян за кордоном. З поняттям дипломатії пов'язують також мистецтво ведення переговорів для запобігання чи врегулювання конфліктів, пошуків компромісів і взаємоприйнятних рішень, розширення і поглиблення міжнародного співробітництва.

Враховуючи вище наведене визначення, можна стверджувати, що у сучасному світі міжнародних відносин культура виступає одним із факторів гармонізації міжнародного співробітництва і посідає помітне місце в міжнародній політиці. Потенціал культури охоплює такі сфери як мистецтво, наука, туризм, освіта – це дозволяє значно розширити можливості дипломатичного діалогу і сформувати сприятливе середовище для досягнення стратегічних цілей держави у політичній, економічній, безпековій та інших сферах.

Термін «культурна дипломатія» є відносно новим для концептосфери України, хоча на зарубіжному рівні – досить усталеним. Літературні джерела, які використовуються для даної роботи, вказують на те, що цей вид дипломатії в Україні перебуває на етапі свого становлення і не відповідає повною мірою сучасним викликам, які стоять перед Україною, зокрема: «Практика показує, що українська культура представлена на міжнародному рівні невеликими культурними проектами, існує невелика кількість культурних центрів, які створили українці за кордоном. Сьогодні держава має сприяти створенню і підтримці українських культурних центрів

за кордоном, створення державних програм щодо перекладів українською мовою, а також перекладів українських авторів на іноземні мови». [10]

Українська дослідниця Оксана Розумна трактує поняття культурної дипломатії так: «сукупність прийомів, методів і практичних заходів, що їх розробляють і реалізують органи зовнішніх відносин і/або інші уповноважені на те державні органи, як підтримують дипломатичну діяльність державою трансляцією зразків національної культури на зарубіжну аудиторію». [13]

Здійснення дипломатичних зв'язків у галузі культури налагоджує мережу комунікацій між різними країнами, що сприяє майбутній співпраці, формує позитивне ставлення до держави і долає стереотипи. Також до головних завдань культурної дипломатії включають і реформування внутрішньої політики держави, адже мистецькі заходи сприяють конституюванню національної ідеї у вітчизняній аудиторії.

Наприклад, актуальною для українських експертів є рекомендація американського науковця і автора найбільш уживаного визначення терміну «культурна дипломатія» Мілтона Каммінгса, котрий зазначав, що «програми культурної дипломатії завжди потужніші, коли вони мають міцну інституційну основу, підкріплену законодавчою базою, і стали підтримку найвищих державних посадовців»[15]. Ця теза є висновком із історії розвитку американської моделі культурної дипломатії за період з 1933 по 2003 роки, і до цих державних стандартів ми часто апелюємо, намагаючись вирішити проблемні сторони власної політики в цій сфері.

Важливість становлення іміджу країни полягає не тільки у його формуванні, стимулюванні розвитку культури і зміцненні національної ідентичності, а й, на жаль, в розвитку національної безпеки зумовленої агресією з боку Російської Федерації, яка використала культуру як ефективну зброю. Сьогодні Україна ліквідує наслідки багаторічної кропіткої антиукраїнської діяльності країни агресора (фільм «Україна: маски

революції», замовлений російськими спецслужбами французькому режисеру Полю Морейро, створення таких потужних медіа ресурсів, як Russia Today, діяльність 4 мультимедійної групи Sputnik, фонду «Русский мир», проекту Russia Beyond the Headlines), адже свого часу вітчизняна політика не спрямувала належної уваги на розвиток публічної і культурної дипломатії, що зумовило негативні наслідки. Адже коли виникають конфлікти та скрутні часи, мистецтво зазвичай відходить на задній план. Однак, творчість і креатив є властивий людям у будь-який час, тому після масштабних конфліктів і катастроф культурна спадщина стає символом та інструментом для відновлення суспільства.

Для сьогодення України, коли прагнення власної ідентичності і відвоювання правди світового масштабу, неймовірно важливо застосовувати правильні дії і цілеспрямовано крокувати до справедливості. Система стратегічних комунікацій між державою та громадянським суспільством ще довгий час вибудовуватиметься, тому це повинно доповнюватися відкритістю й активністю у міжнародному діалозі.

РОЗДІЛ II. ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

2.1 Симон Петлюра: перший культурний дипломат

Українська історія тісно пов'язана з необхідністю високої планки державних інвестицій в культуру і пріоритетне ставлення з боку найперших осіб держави до розвитку національного мистецтва як до чинника національної безпеки і зовнішньополітичного іміджу держави. Симон Петлюра особливої уваги надав цьому в часи Української Народної Республіки і політики голови Директорії УНР. У період 1919-1921 років УНР отримала не тільки від європейської культури, а й від політичної еліти схвальні відгуки на пророблену працю, яка розглядатиметься у цьому розділі.

Постать Симона Петлюри є однією з головних особистостей 20 століття. Його діяльність ще зі шкільних років була спрямована на відвоювання

національної ідентичності, через, що ще в підлітковому віці був змушений тікати на Кубань.

Його діяльність в основному зосереджувалась на викладанні і становленні себе як журналіста. Перебуваючи на Кубані, а згодом і в Росії, де проживав у Санкт-Петербурзі, не залишав свою справу і активно брав участь в українських рухах, а також публікував українські журнали, газети. З часом така активна діяльність та визнання його в елітних колах принесла С. Петлюрі звання громадського діяча.

У період 1917-1918 рр. С. Петлюра був задіяний у політичних питання. Його увага була спрямована на військові питання, які він вдало вирішував, крім того, одержуючи високі посади. За часів правління Скоропадського Петлюра займав посаду голови Всеукраїнського союзу земств і став першим конкурентом гетьмана. Його опонент Борис Стеллецький говорив: «... значно перевершив Скоропадського своїм організаторським талантом, і можна лише щиро пошкодувати, що не він у той час був Гетьманом». Такі відгуки свідчать про активну діяльність Петлюри у формуванні держави, а Симон прагнув процвітання незалежній Україні. Однак, був вдруге заарештований за антигетьманське повстання, звідки його швидко відпустили завдяки налагодженим зв'язкам.

Ознайомившись з постаттю Симона Петлюри можна побачити яскравий приклад патріота, який безперервно боровся за незалежність. Поклик серця, віра у майбутнє самостійної України не залишала його ні на мить. Він розгортав активні дії задля довершення своєї мети, працювавши на благо народу зумів поєднати різні види діяльності. Крім того, познайомити світ з Україною і чітко встановити національну ідентичність на світовому ринку, що забезпечує національну безпеку і статусність. Звання першого дипломата є сучасним, однак правдивим, проєкт Української Республіканської Капели став чи не найпотужнішою зброєю С. Петлюри.

2.2.Гастрольна діяльність Української Республіканської Капели

Створена за законодавчого, фінансового і дипломатичного сприяння державна репрезентативна інституція Українська Республіканська Капела гастролювала країнами Західної Європи у статусі посла української культури та промоутера політичних амбіцій Української Народної Республіки.

Активна діяльність Капели зосереджена в період з 1919 по 1921 роки, коли відбулося близько двохсот концертів у Чехословаччині, Австрії, Швейцарії, Франції, Бельгії, Голландії, Англії, Німеччині, Іспанії й Польщі і схилила на користь української незалежності представників європейської культурної інтелігенції, закордонних ЗМІ і представників політичних еліт.

Як зазначає українська дослідниця Тіна Пересунько, дослідження цієї діяльності розглядалась зазвичай під кутом мистецтва, однак останнім часом місію-турне Української Республіканської Капели називають політичною з репутаційним контекстом. Становлення Української Народної Республіки, з огляду на державотворення є актуальним для сьогодення України, тому приклад інформаційного і репутаційного резонансу Капели в країнах Західної Європи становить неабияку цінність для моделі культурної дипломатії, що зароджується в сучасній Україні у складних обставинах російської військової та інформаційної агресії та під знаком проєвропейського вибору українського народу.

У листі дирекції Української Республіканської Капели до редакції американської газети «Свобода» від 7 серпня 1919 року зазначено: «В великі дні відродження великої нації — в критичні дні святої визвольної боротьби українського народу зродились ми. Коли з півночі загони російських більшовиків, а з заходу орди поляків хлинули на нашу рідну землю, щоб в корні здушити вилеліяну молоденьку квітку нашої самостійності - тоді влада Української Народної Республіки – Директорія, а передовсім головний

отаман, наш улюблений герой Симон Петлюра - покликав до життя нову армію – Українську Народну Капелу. Щоб таким чином не тільки зброєю меча, але і зброєю пісні розбивати гранітні скали і тортувати шлях нашій світлій державності і нашій світлій». Тож, Українська Республіканська Капела – «закордонна армія» УНР.[2]

Симон Петлюра дуже швидко розгорнув культурну політику, 1919 року він стає Головою Директорії УНР, відповідаючи за міністерства військових та морських справ, а також мистецтва і народного здоров'я. Однак до цієї посади розгорталась активна реалізація ідеї вести національно-українську пропаганду за допомоги пісні; саме так дослідник культурної діяльності Ол. Пеленський пише у своїх працях про початок легендарного турне. Симон Наріжний зазначає, що у грудні 1918 року Петлюра доручає голові музичного відділу Міністерства народної освіти Кирилу Стеценку та голові етнографічної секції цього відділу Олександр Кошицю організувати роботу національних хорів. Вже 2 січня 1919 року політик запрошує музикантів на особисту аудієнцію і дає їм, як згадує у своєму щоденнику О. Кошиць, майже військове доручення: «За тиждень щоб була зорганізована для закордонної подорожі Капели, а то добавив жартуючи, – розстріляю!». [18]

Тож, починаючи від 1919 року, Симон Петлюра стає провідником становлення національної культури як політичної окремішності України на міжнародній арені. Проведення культурної мобілізації, скликання найкращих представників української музики зумовлює формування, так званої, «армії УНР» Української Народної Капели.

Олександр Кошиць (Рис. 1) у своєму щоденнику писав про Капелу як про дуже складний проект, який поспіхом і з труднощами намагалися укласти її як законопроект. Однак, крім Капели зазначалося і про невизначений стан самого уряду, що сповільнювало процес. Вже через кілька тижнів статус політичного задуму Симона Петлюри було закріплено інституційно й фінансово на найвищому державному рівні.

25 січня 1919 року у «Державному віснику» було оприлюднено відповідний Закон УНР «Про утворення Української Республіканської Капели». У ньому йдеться про заснування нової репрезентативної інституції, а також про повноцінне фінансування. [19]

Державна канцелярія УНР видає посвідчення, в якому зазначалося, що «Українська Республіканська Капела під орудою Олександра Кошиця є державна інституція, яка перебуває у відомстві Головного Управління мистецтва та Національної культури, а співробітники її рахуються урядовцями Української Народної Республіки». Тож учасники Капели визначалися як українські співдержавні службовці, а їхня культурна місія за кордоном має урядовий статус.[20]

Першочерговим містом, де виступала Капела, стає Париж, адже в той час вирішувалась доля кордонів Європи після Першої світової війни. Тож, уряд Директорії має наміри за допомогою Капели продемонструвати культурну виразність українського народу, але, не забуваючи про політичні наміри, а саме, як зазначає у своєму дослідженні Симон Наріжний, підсилити українську позиція щодо лобювання політичного визнання УНР в західноєвропейських країнах. [11]

Досить усталеним було трактувати національно-визвольні змагання УНР західноєвропейськими політиками в контексті російської пропагандистської ідеології як прояв сепаратизму, який полягав у відбудові великої Польщі і єдиної неподільної Росії. На момент становлення УНР на території боролися між собою польські активи більшовицькі і білогвардійські.

Щоб ще краще зрозуміти ставлення політиків Західної Європи до майбутнього та минулого України варто згадати послання Джорджа Керзона (автора «лінії Керзона», яка є основою сучасного українсько-польського кордону): «Уряд його Величності завжди трактував Україну як невід'ємну частину Росії, був твердо переконаний, що найбільшою турботою було б

ухилитися від будь-яких кроків, котрі могли б обнадіяти сепаратистські тенденції різних частин української думки. Економічно Україна ніколи не може бути відірваною від Росії, і це має завжди бути визначальним фактором у сприйнятті російсько-українських відносин». [9] Політика пропаганди такої думки була дуже дієвою проти України. Паралельно із заходами культурної дипломатії у січні 1919 року було сформовано цілу низку представництв офіційної дипломатії УНР за кордоном. Усі вони мали дбати у тому числі про формування позитивного іміджу УНР за кордоном

Капела перед відрядженням активно розсилала листи, для якомога успішнішої реалізації культурного проекту до закордонних дипломатичних установ. У листах зазначалися головна мета: «Головним Управлінням Мистецтв та Національної Культури Міністерства Народної Освіти ко мандрується за кордон для ознайомлення з українською піснею, Українська Республіканська Капела, що складається з 110 осіб, на чолі якої стоять Головний Диригент Олександр Кошиць, та Адміністратор Олекса Приходько. Подаючи вищезазначене до відома всіх Посольств та Дипломатичних Місій Української Народної Республіки. Міністерство Закордонних Справ просить допомагати цій Капелі в разі потреби».[19]

Таким чином, два державні відомства розпочали співпрацю метою якої було формування позитивного іміджу і пізнаваності Української Народної Республіки в країнах Західної Європи шляхом її культурної репрезентації. Через тиждень після підписання Закону про створення Капели столицю України займають більшовицькі війська, однак справа української культурно-дипломатичної місії таки втілюється в життя.

Капелу, за сучасним виміром, можна вважати культурний продукт Української Народної Республіки, а відгуки про її виступи треба збирати з усіх куточків світу. В дослідженні Тіни Пересунько «Світовий тріумф “Щедрика” — 100 років культурної дипломатії України» зібрано чимало цитат з уст і архівів про Капелу, одна з яких: «Один з наших приятелів, дуже

відомий співак, сказав проходячи повз нас: “C'est d pleurer!” (“Від цього треба плакати!”) І це дуже дивний вираз для голландця. Так, цілком слушно, треба плакати від радощів перед такою красою. Яка ритмічна музика цієї України: це справді Схід. Наслухавшись її вдосталь ми собі сказали: “Які ми бідні, народи Заходу! Який вихід в світ для народу, ще цілком не відомого!”» з газети «La Gazette de Hollande», Нідерланди, 24 січня 1920 року.

Гастролі Капели розпочинаються з Праги (Рис. 2), за підсумками виступу в пресі виходять схвальні рецензії з боку мистецьких критиків і празької інтелігенції: «Стоїть цей хор своїм артистичним виконанням поруч з найкращим, що ми коли-небудь чули» (часопис «Venkov», зі статті під назвою «Veni, vidi, vici», травень 1919 року) Саме тут бере початок, на нашу думку, переверт в усвідомленні Українського народу, адже з першої спроби ми: «Українці прийшли і перемогли. Я думаю, що ми мало про них знали і тяжко кривдили, коли несвідомо і без інформацій з'єднували їх проти волі в одне ціле з народом московським. Саме наше бажання "великої і неподільної Росії" є слабим аргументом проти природи цілого українського народу, для якого самостійність є всім, як була колись і нам. Українці відрізняються від росіян, і я сказав би, що з усіх слов'ян вони найближчі нам цілою їх вдачею. Які усе інше, відмінного є в них і їх пісня, а як треба її співати, то це показали на тепер українці самі» [14] (Професор Чеської консерваторії і диригент Ярослав Кржічка, зі статті для видання «Hudebni Revue», червень 1919 року).

Далі тримісячне перебування у Чехословаччині (25 квітня – 20 липня 1919 року) і не лише творча інтелігенція і професура Праги стають українофілами змінюються настрої і в середовищі проросійськи налаштованих чеських ЗМІ й політикуму. «Загалом русофільська й українофобська чеська преса почала трактувати українців солідніше і прихильніше, ніж то робила перед тим. У Празі Олександр Кошицеві та

Капелі з великим признанням gratулювали навіть такі тверді москвофіли, як голова чехословацької народньої соціалістичної партії В. Клофач»[11].

Сценарієм перформансів Капели, відбором мистецького продукту займався Олександр Кошиць, який у своїх спогадах писав, що не мав на меті пропаганду «штучної» музики, а саме народної пісні душі українців. Репертуар українських концертів складався з обробок народних пісень композиторів – етнографів, о кожного виступу готувались легендарний «Щедрик» Миколи Леонтовича, співаки виконували твори без нот.

Не можна пропустити програмки до концертів, на яких зображувалися національні атрибути і цитати видатних українців (Лесі Українки, Миколи Гоголя) або легенда, в якій розповідалось, як Бог нагородив українську націю «Піснею». (Рис. 3)

Після вдалих виступів Директорія разом з Петлюрою ухвалюють тур по Західній Європі, що в результаті викликає неймовірну конкуренцію, виклик композиторським, диригентським і хоровим школам західноєвропейських країн, про що свідчать такі відгуки: «Ану, панове модерністи, яким для своєї нікчемної часом думки потрібно 20 стрічок партитури, спробуйте це зробити на 4-х стрічках, як це роблять українські композитори!»; «Повинні українські співаки вплинути на нас, щоб ми опам'ятались від нашої лінії й пізнали, що то є музичний талант. Покладім тут руку і смиренно учімся від них - мистецтво знову стало перед нами у своєму чистому вигляді!»[5] (Чехословаччина, з книги професора Зденека Неєдли); «Які ж гарні ті пісні, а надто релігійні. Це ж новий скарб музичного добра на цілий світ, це ж невичерпне джерело музики!».[7]

«Рідко доводилось мені чути хорове діло так досконале щодо звуку, інтонації, ритміки та динаміки. А до того ваші прекрасні народні пісні, їх дійсно майстерне оброблення і нарешті, але не при кінці, Ваш абсолютно винятковий провід»[6] (Австрія, «Der neue Tag», 23 липня 1919 року; з листа

директора Музичної академії Відня Фердинанда Лева до О. Кошиця); «їх виступ можна прийняти як найвищу точку, до котрої хорова техніка може коли-небудь дійти», «Немає жодного лондонського хору, котрий можна порівняти до них» (Англія, «Manchester guardian», 4 лютого 1920; В «Truth», 11 лютого 1920); «Генерал і Президент Симон Петлюра, який послав цей хор в турне по цілому світові, мусить, на нашу думку, після повернення Капели нагородити диригента Кошиця найвищим орденом Української Республіки. Українська республіканська капела дала в Парижі 14 концертів, нехай вона дасть у нас щонайменше два. Голландський театр, який має гарну акустику, ще вільний, тож нехай прийдуть туди всі амстердамські диригенти, бо вчора був лише один із них (Сем Дерсен)» (Голландія, «De Telegraf», 26 січня 1920 року)[16]

У період з травня 1919 року по липень 1920 року українці виступили з понад сотнею концертів у західноєвропейському регіоні, а вже 6 листопада 1919 року Капела прибуває до фінальної і найважливішої точки свого відрядження – Парижу. Як вже зазначалося вище, українське питання вже було вирішене заздалегідь (українські землі поділено між Чехословаччиною, Румунією, Польщею та СРСР), російська пропаганда не припиняла свою роботу. Олександр Кошиць у своєму щоденнику писав: «Москалі готовили нам скандал: на нашому гімні повинен був піднятися крик і свист, потім повинен був встати промовець і, звернувшись до публіки, запропонувати їй покинути зал, бо концерт дають російські сепаратисти, вороги єдиної неделімої, значить і вороги Франції», крім того зазначав і про плакати з об'явою концерту в Швейцарії, які стали об'єктом малювання російських слів. Однак, французька поліція випередила конфлікт, концерт закінчується успішно і набирає нових відгуків: «Наша пані Географіє, чого ти нас навчила? Ти казала, що Україна це пасовиська і отари, а не казала, що там є народ з такою душею і такою піснею» (директор французької Консерваторії).

«Закордонна армія» стає голосом української держави за кордоном, який має лідерський потенціал в галузі культурно-національної політики. Західноєвропейські країни звернулися до своїх урядів з пропозицією взяти український досвід за взірць, ще недовго і починаються масові інвестиції в мистецтво, заклики практики закордонної музичної промоції.

Зазвичай виступи Капели тривали близько двох годин і завершувалися виконанням національного гімну — часто саме він слугував переконливим аргументом на користь української ідеї. Як це можна зрозуміти, приміром, із лондонських відгуків: «Українці дуже мудрі у виборі форми своєї пропаганди. Їхнє звернення до музики сприймається безапеляційно. Не будучи певним щодо існування багатьох нових держав, що з'явилися після війни, я стояв при співі Національного Українського Гімну зі змішаним почуттям. В кінці я був абсолютно переконаний щодо справедливості їх національних домагань, принаймні емоційно» (зі статті британського тижневика «Sketch» під назвою «Нова музична сенсація», лютий 1920 року).

Крім Франції, як важливого політичного об'єкту, була Англія, де Капела гастролювала весь лютий місяць 1920 року. Основні концерти проходили в найпрестижнішій залі Лондона «Queen's Hall». Саме тут український хор знову здобуває прихильність від слухачів з вищих кіл, крім того капела давала благодійні концерти. На один з яких у Брюсселі завітала Королева Бельгії Елізабет разом з усім міністерським складом країни. Залишивши свій вдячний підпис в «Золотій книзі» хору після виступу українців вона підійшла до диригента Кошиця і сказала: «Мої всі симпатії на боці вашого народу, я знаю як тяжко він здобуває собі волю».

Тож «закордонна армія» УНР здобувала перемоги там, де офіційна дипломатія чи військова стратегія не мали успіху. Не випадково про Капелу як про найуспішнішу дипломатичну місію УНР згодом писав визначний громадський діяч, меценат і видавець Євген Чикаленко, що вона: «єдина має

позитивне не тільки культурне, але и політичне значення великої ваги», а Олександр Кошиць став «пророком, ім'ям і душею всього закордоння».

У своїх листах до патрона закордонної місії Симона Петлюри диригент Олександр Кошиць звітував про успішність Капели, про вперше за всю історію коли народ бориться не мечем, а мистецтвом. Однак, більшу частину тексту в листах складали його справедливі нарікання на основну проблему хору — фінансову. Хоч і зазначалося вище, про повноцінне фінансування Капели, Міністерство фінансів і закордонні дипломатичні агенти неохоче задовольняли грошові потреби Капели, тож йому особисто доводилось «вибивати» кошти на хор з кишень посередників, про це писав диригент голові Директорії УНР.

Враховуючи неспроможність на достатнє фінансування, з літа 1921 року Українська Республіканська Капела втрачає статус інституції, тож тепер вона не має політичної місії, тільки культурна і називається «Український Національний Хор». Однак, він продовжує подорожувати і знаходити все більше прихильників, відтепер і США і Канаді почули український голос. Кошиць у щоденнику писав про усвідомлення руйнівної хвилі, яка стрімко набирає обертів. Окупаційна влада почала нищення не тільки фізично, а й духовно за допомогою (на думку О. Кошиця) найгіршої зброї – фальсифікату.

Політика сьогоднішнього агресора є дуже дієвою - так «петлюрівська» дипломатія зникла з ментального простору українців. Симон Петлюра вже не повернувся в Україну після Парижу через «брутальне» вбивство спецслужбами, Олександр Кошицю було заборонено в'їзд. Так вони стали невідомими героями і померли в тиші. Але а цей час на хвилях американської радіостанції «Свобода» виходить передача, присвячена закордонному турне Капели. У ній автор та ведучий Юрій Гайдар резюмує: «Потрапивши під п'яту Кремля, Україна навіть не довідалася про свою світову культурну перемогу. Москва не хоче, щоб серед населення України росла самосвідомість культурної самостійної сили України. Приховано від

населення України і той факт, що українське мистецтво здобуло перше місце в світі ще за часів Української Народної Республіки».

Отже, Симон Петлюра разом з Олександром Кошицем стали першими «кіборгами» української національної безпеки, культурної і закордонної політики, вони отримали звання перших культурних дипломатів. Пісня стала політичною інституцією УНР, Українська Республіканська Капела здійснила успішний акт інтеграції української культури до загальноєвропейської, чітко ідентифікувавши своє національне походження. У той же час, Капела поставила приклад для інших країн, які взяли український проєкт за взірець для наслідування.

До сьогодні, не дивлячись на історичну дистанцію у ціле століття, Україні доводить вести боротьбу з «найлютішим ворогом» - незнанням. Вихід з-під пропаганди російського культурно-політичного впливу до європейських цивілізаційних цінностей набуває першочергового значення.

2.3 Секрети КДБ

За моїми спостереженнями в розрізі культурної дипломатії вкрай рідко згадуються потенційні можливості, які можуть бути реалізовані завдяки архівам. Досить мало уваги наділено архівам комуністичних спецслужб. Для зберігання таких цінних паперів, існують спеціальні державні установи, які активно працюють на території Європейського Союзу, вони займаються документами таємних документів, які виникли у зв'язку з діяльністю колишніх комуністичних служб безпеки. До такої «співпраці» під'єднані архіви семи країн (Болгарії, Німеччини, Чехії, Угорщини, Польщі, Румунії та Словаччини). [4]

Наразі в цих країнах діє закон, за яким кожна людина має відкритий доступ до документів колишнього тоталітарного режиму. Таким чином можна ознайомитися з багатьма документами які свідчать про масові порушення прав людини. Україна 9 квітня 2015 року прийняла так званий

«декомунізаційного пакету» законів, який обіцяв європейський підхід подолання тоталітарного комуністичного минулого в законодавчому вимірі. Більшовицькі архіви надаються завдяки Закону України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років». [1] Від цього моменту Україна стає в єдиному законодавчому просторі разом з іншими країнами Центральної та Східної Європи. Співпраця може слугувати позиціонуванням України на світовому ринку.

За даними аналітичного звіту НІСД, можна побачити, що інформація, яка поширювалась про Україну зосереджена на ознайомлення традиційної культури, залишаючи поза увагою розвиток актуальної культури та громадянського суспільства. Тож поза увагою губляться архіви, які стають корисним джерелом для Служби Безпеки України в галузі культурної дипломатії. Прикладом цього може слугувати двадцятилітня діяльність спільної польсько-української робочої групи під назвою «Польща та Україна у тридцятих-сорокових роках ХХст. Невідомі документи з архіву спеціальних служб». Співпраця, яка розпочалася у квітні 1996 року, тягнеться і до сьогодні. Однак, якщо вона бере початок від пошуку про одного з родичів зі співробітників польського МВС, де задача була спрямована на проведення пошуку документальних матеріалів, то вона переростає у повноцінну довготривалу кооперацію: пошук матеріалів щодо репресованих польських громадян 1939-1941 рр., заарештованих НКВД на території західних областей України.

Таким чином, за двадцять років співпраці опубліковано 1293 документи у 8 томах (11 книг), де на підставі секретів КДБ відкриваються завіси історії. Усі збірники видаються двома мовами — польською та українською. Відбуваються презентації, заходи, а також обмін копіями документів, які є вкрай важливим для обох зі сторін. Катинська трагедія, виселення поляків у Сибір, з боку поляків цілий ряд документів про боротьбу проти українського підпілля на Закерзонні, операцію «Вісла», а також щодо

судових процесів над нацистськими злочинцями, які діяли і на території України і це ще далеко не весь перелік вже переданих документів і ті, що надаються і до сьогодні. Ці документи не тільки збільшують можливості для історичних досліджень, але й загалом розширюють можливості застосування інших інструментів культурної дипломатії.

Співпраця з Польщею не є єдиним прикладом, так робоча група відкрила для себе і інші кордони далекого Заходу. Видаються англomовні книги про Голодомор «Holodomor. The Great Famine in Ukraine 1932-1933. - Warsaw-Kiev, 2009.-680 р» з якими вже ознайомила Канада, Сполучені Штати Америки, Велика Британія та навіть Австралія.

Така робота розвіює інформаційну війну і руйнує старання переписання історії. Співпраця з країнами сусідами України ведуть активну співпрацю до ознайомлення світ з правдою (готується до друку спільне науково-документальне видання про «чеський вимір» Великого терору 1937-1938 рр. та ін.)

Архівні міжнародні проекти повною мірою дають можливість використати та забезпечити тривалу співпрацю з академічними осередками, на важливість чого звертає увагу аналітичний звіт НІСД.[12] Наукові проекти, базовані на архівних дослідженнях, дозволяють об'єднати як українські, так і закордонні академічні установи.

Прикладом цього є міжнародний науково-видавничий проєкт «Відлуння Великого терору: співробітники НКВС на лаві підсудних (1938-1941 рр.)». Він базувався здебільшого на документах з архіву СБУ та об'єднав дослідників з Канади, США, Німеччини, України, Росії, Молдови та Грузії. У підсумку вийшла книга «Чекісти на лаві підсудних» та два номери журналу «З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ». У рамках проєкту в Університеті Вірджинії у кінці вересня - на початку жовтня 2017 р. пройшла міжнародна

наукова конференція «Ехо Великого терору: співробітники НКВД на лаві підсудних».

З початку відкриття доступу до архіві КГБ в Україні дослідники отримали унікальну можливість для дослідження тем, яких раніше були недоступними. Інші постсоціалістичні держави можуть бути закритими до надання архівів або матеріали вже були знищені або вивезені.

Окремо варто зупинитися на прикладі співпраці українських та іноземних науковців, які базуються на українських матеріалах архівів КГБ. Для комуністичного тоталітарного режиму не було перешкодою, якщо особа, яку вони переслідували, жила поза межами Радянського Союзу і навіть мала іноземне громадянство. Людей, яких, на думку «органів», мали би бути репресовані, переміщали на територію підконтрольну більшовикам та засуджували (як в судовому, так і позасудовому порядку). Завдяки сприянню архіву СБУ вийшли дві книги. Перша розповідає про примусову висилку угорців до СРСР та репресії КГБ проти угорських громадян — як правило, учасників Угорського повстання 1956 р. Це спільна робота колишнього співробітника архіву, історика Олександра Пагірі та Міклоша Горвата, професора Будапештського католицького університету імені Пейтера Пазманя. Книга цікава тим, що розповідає про долі 860 угорців, яких помістили в тюрми на заході підрадянської України. Історія успіху двадцятилітньої співпраці з колегами-архівістами з Польщі, попереднє видання згаданої книги дозволило відновити контакти з угорськими істориками».

У зазначеній сфері культурна дипломатія реалізується через підготовку спільних видань, під час якої відбувається обмін інформацією, цінностями, традиціями та переконаннями. Архівно-пошуковий напрям міжнародної співпраці є важливим до становлення документальних проєктів, що мають неабияку важливість. Крім того, співпраця не окреслюється з державними установами, а й залучаються приватні організації (прикладом може бути

проект «Меморіал» про кадровий склад органів державної безпеки СРСР у 1935-1939 рр.. Інформація з особових справ чекістів, яка є відкритою та доступною в Україні, дала можливість суттєво його доповнити та верифікувати). Такі засоби зв'язку культурної дипломатії стають фундаментом для містків в майбутньому й інших видів відносин.

Крім проведення робіт, пошуків, налагодження зв'язків одним із основних складових справи є презентація архівної установи за кордоном. Вдала та цікава презентація може стати першим кроком до подальшої повноцінної співпраці. Відкриті лекції та презентації в університетських центрах, зустрічі з працівниками університетів є тим першим кроком, який дозволяє розпочати співпрацю зацікавивши дослідника приїхати в архів та почати пошук у його фондах.

Отже, розвиток культурної дипломатії засобами архівної справи не тільки можливий, але може дати результати цілком не гірші, ніж завдяки іншим інструментам, таким, як вивчення мов, візуальне мистецтво, музейна справа та ін. Загострена увага до архівів спецслужб, а особливо до так званих архівів КГБ, може слугувати додатковим чинником, який полегшує налагодження культурних контактів та сприяє переростанню перших кроків у повноцінну спільну діяльність. У результаті цього відбувається обмін знаннями, традиціями та всіма іншими складовими культурної дипломатії. Загалом можна виокремити наступні моделі співпраці у рамках діяльності архіву, що дають можливість розвивати культурну дипломатію: видання спільних збірників документів; обмін копіями архівних документів; наукові проекти за участі академічних установ та істориків з різних країн; співпраця з музейними установами та недержавними організаціями; активна участь у конференціях та проведенні презентацій і відкритих лекцій.

Важливим кроком на шляху до повноцінної розбудови архівної співпраці як інструменту культурної дипломатії є процес інституціоналізації. Якщо під час перших кроків варто більше уваги приділяти творчому пошуку

саме того формату, який дозволить бути успішним та результативним з новими закордонними партнерами, то на наступному етапі важливо задати формальні рамки. Якщо виникнуть труднощі на міжнародному рівні — формальна сторона співпраці може стати додатковим чинником, що дозволить зберегти напрацьований капітал культурної дипломатії. Підсумовуючи, варто зазначити, що архівна співпраця обов'язково має враховуватися та розглядатися як інструмент культурної дипломатії. Це дозволяє розширити і збагатити особливості функціонування інституцій культурної дипломатії, а також цілком підпадає під рекомендацію, зазначену в «Аналітичному звіті» НІСД». Відкритий доступ до архівних матеріалів комуністичних спецслужб СРСР, що зберігаються в Україні, є унікальною перевагою, яка дозволяє вигідно виділятися серед інших країн, дає можливість розширити цільову аудиторію та поглибити розуміння історії як України, Радянського Союзу, так і загалом світу в ХХ ст.

РОЗДІЛ III. СТАН КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

3.1. Інституційне становлення культурної дипломатії в Україні.

Одним із найбільш дієвих інструментів зовнішньої комунікації України автор роботи вважає культурну дипломатію, яка розпочала своє інституційне становлення у Міністерстві закордонних справ у 2016 році. Таким чином багаторічні дискусії про стратегічну потребу створення профільного культурного підрозділу оформилися в практичний дієвий проєкт – Управління публічної дипломатії (УПД) з відділом культурної дипломатії.

Створення в МЗС такої структури – це відповідь на виклики часу, які вимагають новаторських підходів і креативних рішень. Історичний досвід свідчить, що активне використання державами інструментарію культурної дипломатії завжди полегшувало інтеграцію країни у світовий культурний простір. За потужністю впливу провідні держави розглядають м'яку силу культурної дипломатії на одному рівні з військово-політичними та економічними засобами. Саме тому, враховуючи міжнародні політичні реалії, активізація діяльності МЗС у сфері культурної дипломатії та іміджевої політики є цілком логічною.

Діяльність УПД тримається на чотирьох умовних опорах-колонах: фахівці, інституції, законодавство та бюджет. Незважаючи на незначний термін існування, на кожному з цих стратегічних напрямів вже можна побачити відчутні результати.

Фахівці УПД є рушійною силою, однак з початку заснування цього управління а підсумками Другого форуму культурної дипломатії, що відбувся з ініціативи Київського офісу Інституту Кеннана спільно з українським Міністерством закордонних справ у квітні 2016 року, директор Міжнародного фонду «Відродження» Євген Бистрицький заявив, що Україна

«програла» референдум щодо угоди про асоціацію України з ЄС в Нідерландах через відсутність належного фінансування закордонних культурних ініціатив і завчасно продуманої політики в цій галузі: «Кабінет Міністрів мусив виділяти досить великі кошти на розвиток культури і на те, щоб в Україні виникали ті культурні моделі й парадигми, з якими можна було б їздити за кордон»[14]. Ще одним важливим чинником української зовнішньополітичної поразки, на думку директорки Київського офісу Інституту Кеннана Катерини Смаглій, стала нестача справжніх «кіборгів» української політики і культури, котрі були би здатні розробити і втілити ефективних професійних державних кадрів, котрі були б здатні розробити і втілити ефективну програму закордонного просування брендингу України засобами культури[3]. В результаті було запроваджено відбір за конкурсом який мусить пройти кожен охочий аби посідати місце в управлінні.

У межах Міністерства закордонних справ, за словами культурологині Ольги Жук, яка очолювала відділ культурної дипломатії з лютого 2016 року до січня 2017 року, був ряд чинників, які не давали стрімкого розвитку, серед яких найперша – застарілість та непристосованість чинної нормативно-правової бази до ефективних культурних обмінів та культурного експорту. На момент створення, відділ підпорядковувався постанові Кабінету Міністрів України в якому не було згадано «позитивний імідж» і орієнтацію на українську діаспору, тобто говориться про залучення до роботи й інших іноземних громадян. Досить малий бюджет і розмитість законодавчого поля унеможлиблює чітку структуру роботи. Тож, однією з найбільш ресурсномістких ділянок у роботі публічної дипломатії це створення нової нормативно-правової бази, яка повинна «розв'язати руки» МЗС, закордонним дипустановам Українському Інституту сфері реалізації сучасних проектів публічної та культурної дипломатії, просування позитивного іміджу, як це відбувається у багатьох країнах світу.

Одразу після утворення УПД була проведена ґрунтовна інвентаризація нормативно-правової бази. Зокрема з'ясувалося, що чинна на той час постанова Кабінету Міністрів України, яка регулює порядок витрачання коштів у рамках бюджетної програми, спрямованої на просування позитивного іміджу України за кордоном, обмежує роботу МЗС проведенням конференцій/круглих столів та розміщенням публікацій, як зазначалося раніше. Таким чином, про культурну дипломатію не йшлося взагалі, в результаті чого одразу розпочали роботу зі створення нового Порядку використання бюджетних коштів у контексті публічної та культурно дипломатії. Були проведені консультації з представниками іноземних культурних інституцій, які працюють в Україні, відбулося узагальнення та врахування власних напрацювань у реалізації масштабних проєктів, зокрема таких, як Open Air МЗС «Я Ветеран» та інформаційно-іміджевий супровід Франкфуртського книжкового ярмарку.

Після тривалого та складного узгодження з низкою інших міністерств 22 березня 2017 року постановою № 165 Уряд ухвалив новий Порядок використання коштів. Важливість цієї події важко переоцінити. Варто зазначити, що цей стратегічний документ було розроблено з урахуванням міжнародного досвіду роботи зовнішньополітичних відомств іноземних держав у сфері публічної та культурної дипломатії. Заклали у нього такі потужні можливості, як ведення інформаційних кампаній, можливість відряджати за кордон експертів-неурядовців, розширили перелік заходів у сфері культурної дипломатії та багато іншого.

У сфері інституційної розбудови, як зазначив Анатолій Соловей (начальник УПД у 2016-2019 рр), флагманським проєктом стало створення Українського Інституту, головним завданням якого мала стати системна всебічна презентація сучасної України за кордоном. У 2017 році тодішній Міністр закордонних справ Павло Клімкін представив цей проєкт українській громадськості та дав старт публічному обговоренню цієї важливої ініціативи

МЗС. У 2018 році велося узгодження необхідних документів з причетними міністерствами і відомствами, а також діалог з іншими стейкхолдерами щодо модальностей функціонування Інституту та можливостей співпраці. Окрема увага приділялася роботі із зарубіжними колегами, які повинні були стати потенційними партнерами і помічниками, важливим джерелом знань і корисних контактів інституту у країнах перебування.

Варто зазначити, що у 2020 році Управління публічної дипломатії було переформатовано в Департамент комунікацій та публічної дипломатії, що значно підвищило статус напрямку роботи, до якої відноситься сфера культурної дипломатії. Також було розширено команду Департаменту та напрямки діяльності.

Водночас враховуючи, що даний напрям є новою складовою зовнішньої політики нашої держави, однією з вимог часу є створення сучасної концепції комунікації державних і приватних акторів, яка сприятиме налагодженню конструктивної взаємодії для досягнення кращого результату. Позитивним прикладом такої синергії є спільний проект МЗС, Міністерства культури та книговидавництва із представлення України на Франкфуртському книжковому ярмарку у 2016 році, де МЗС забезпечило інформаційно-іміджевий супровід та виготовлення українського стенду.

Хотілося б повернутися до питання створення Українського Інституту. Як відомо, провідні зарубіжні країни вкладають значні кошти у створення розгалуженої мережі своїх культурних центрів по світу. Україна не є виключенням, зокрема у підпорядкуванні МЗС налічується 20 культурно-інформаційних центрів (КІЦ), однак їхнє наповнення контентом вимагає суттєвого покращення. Крім того, результативність функціонування КІЦу залежить здебільшого від ентузіазму керівника та його співробітників. Така ситуація потребує радикальних змін. Тому поступово мережу КІЦів було

замінено ефективними закордонними відділеннями Українського Інституту з єдиним координаційним центром.

Очевидно, що міркування економічного характеру відіграватимуть у процесі створення Інституту критично важливу роль. У 2016 році в ході бюджетного планування видатків на 2017 рік МЗС заклало кошти, необхідні для функціонування Інституту на першому етапі у складі центрального офісу в Києві та 4-5 закордонних відділень: у США, Франції, Німеччині, Італії та Польщі (перелік орієнтовний).

Часто бачення завдань культурної дипломатії у пересічних громадян обмежується організацією концертів та гастролей творчих колективів за кордоном. Хоча УПД дійсно надає підтримку українським культурним діячам у світі, однак це лише один зі способів донесення нашого «арсеналу переконань» до іноземної аудиторії. Завдання Управління є більш концептуальними, зокрема відбувається клопітка праця над створенням стабільного і безперервно діючого державного механізму презентації України за кордоном, який, подібно до конвеєра, багато років поспіль успішно створюватиме позитивний імідж нашої держави у світі. Така система потребує не тільки перелаштування всього механізму зовнішніх культурних зв'язків, підготовки фахових кадрів, а також внесення ґрунтовних змін до українського законодавства та вдосконалення процедур формування відповідного бюджету. Допоки такий механізм не буде створено, наші можливості у сфері культурної дипломатії матимуть серйозні обмеження.

Відтак особливо гостро для сучасної України постає питання пошуку зразкових історичних моделей культурної дипломатії, де в основі державної практики і харизми державних топ-менеджерів поєднувались би зразки високого політичного і культурного мислення. Найчастіше такий досвід ми шукаємо на сторінках західноєвропейської чи американської історії. Не даремно основні формули та концепції культурної дипломатії виведені саме з практик цих країн.

3.2. Культуротворча діяльність державної установи «Український інститут» при Міністерстві закордонних справ України

Віднедавна невід'ємною складовою культурної дипломатії України стала державна установа «Український інститут» при Міністерстві закордонних справ України (далі – МЗС). З моменту створення у 2018 році Український інститут провів складну діяльність, пов'язану з інституційним становленням, що дало йому можливість у складній для всіх ситуації, яка викликана пандемією COVID-19, коли її наслідки мали величезний негативний вплив на роботу культурних інституцій по всьому світу, достойно відреагувати на поставлений виклик. Було переформатовано план заходів, скасовано масштабні проєкти, зменшено видатки з державного бюджету. Тотальна невизначеність стосовно майбутньої діяльності – лише частина тих викликів, які постали перед командою Інституту. Наприклад, внаслідок карантинних обмежень довелось змінити плани роботи на 2020 рік, що передбачало повне скасування 4 великих проєктів (серед яких – візит українських ілюстраторів на Паризький книжковий салон *Livre Paris*, участь у міжнародній науковій конференції «*Conference on Ukraine's democracy – past, present, and future*» у США, участь українських музикантів на міжнародному музичному фестивалі «*The Great Escape*» в Англії, проведення сценічних читань сучасної української драматургії в межах Міжнародного театрального фестивалю «*Контакт*» у Польщі) та перенесення на інший період ще 13 великих проєктів.

Однак, робота не була зупинена повністю, велику паузу 2020 року Український інститут використав для адаптації до нових реалій та відкриття нових можливостей. Була розроблена та презентована П'ятирічна стратегія Українського інституту на 2020–2024 роки, у якій викладено перспективи розвитку установи, представлено плани та задачі культурної дипломатії України, етапність розширення діяльності Українського інституту за кордоном. Пріоритетними країнами на найближчі 5 років були визначені

США, Канада, Велика Британія, Франція, Німеччина, Польща, Литва, Китай та Японія. Важливими – Нідерланди, Австрія, Італія, Угорщина, Сербія, Туреччина, Ізраїль, Катар та ОАЕ. Стратегічними цілями роботи Українського інституту є: «покращення розуміння та впізнаваності України серед закордонних аудиторій; забезпечення сталого запиту на фахову взаємодію з Україною; зміцнення спроможності гравців української культури, освіти, науки та громадянського суспільства до міжнародної співпраці; посилення замученості України до актуальних світових культурних процесів; розширення поля використання української мови у світі».

Попри виклики глобального та локального масштабів українська культурна дипломатія змогла адаптувати свою діяльність до реалій сьогодення. Впродовж 2020 року вдалося реалізувати та презентувати низку проєктів та взяти участь у міжнародних заходах. Українській культурній дипломатії вдалося дуже швидко відреагувати та адаптуватися до нових реалій, завдяки чому ця сфера залишається передовою політикою для України.

Висновки

На підставі проведеного дослідження автор дійшов певних положень, реалізованих у висновках :

- Охарактеризовано культурну дипломатію, яка являє собою інструмент «м'якої сили», який можна визначити як «обмін ідеями, інформацією, творами мистецтва та іншими компонентами культури між державами й народами з метою зміцнення взаєморозуміння».

Значення культурної дипломатії полягає у її спроможності опосередковано впливати на рівень і характер контактів із зарубіжними державами. Незважаючи на те, що культурна дипломатія залишається почасти недооціненою, вона може відігравати важливу роль у досягненні не лише цілей зовнішньої політики держави, а і у підтриманні національної безпеки;

- Висвітлено історичний аспект становлення культурної дипломатії, зокрема внесок Симона Петлюри у становлення позитивного іміджу України. Створення Капели стало першим політичним ходом на захист української ідентичності і незалежності від країн сусідів через призму мистецтва, а саме пісні. Завдяки реалізації цього масштабного відбулося успішне представлення і становлення статусності України на міжнародному рівні, а також було виконано одну з найважливіших місій – доведено, що українська культура не є прилеглою до інших.

Дослідження розкрило питання використання КДБ матеріалів, що значною мірою мають активніше використовуватися у сфері культурної дипломатії як один із головних ресурсів;

Показано становлення культурної дипломатії в незалежній Україні, зокрема створення при МЗС управління публічної дипломатії, яке в досить

короткі терміни достойно сформувало відповіді на світові виклики у сфері культурної дипломатії і наразі активно, а головне успішно, веде цю справу вже у статусі Департаменту. Подолавши необізнаність і новизну цієї сфери новий Департамент комунікацій та публічної дипломатії втілює у життя цікаві і дієві проєкти як на території України, так і поза її межами, налагоджуючи міждержавні зв'язки.

Пропоноване дослідження доводить столітню історію культурної дипломатії України, яка незважаючи на зовнішню пропаганду з боку країни агресора і під час загарбання територій держави, змогла відвоювати власну ідентичність шляхом культури. Становлення управління публічної дипломатії розкрито з усіх його боків, від найпершого дипломата – Симона Петлюру і його неймовірний проєкт Капели, як засіб зброї для відвоювання української національної безпеки, до офіційно затвердженого Кабінетом міністрів управління публічної дипломатії з відділом культурної дипломатії у 2016 році. Перспектив у розвитку культурної дипломатії безкрайньо багато, крім того сила культурної дипломатії є неоціненою достатньо на теренах України, що створює загрозу для національної безпеки нашої держави.

Тож, мету курсової роботи досягнуто, а завдання виконано у повному обсязі.

ДОДАТКИ

Рис.1. Головний Диригент Української Республіканської Капели Олександр Кошиць

Рис.2. Українська Республіканська Капела у Празі, 1919 рік

7286

A NEW MUSICAL SENSATION FOR LONDON.
 According to Parisian and Belgian Critics, THE CHOIR IS A WONDER. There is no Musical Accompaniment, but the Singers are an Orchestra in themselves, producing vocal effects which sent the Musical Critic of the "Figaro" into a paroxysm of delight. They imitate Violins, Trumpets and various instruments.

QUEEN'S HALL
 LANGHAM PLACE, W.
 Sole Lessees—CHAPPELL & Co., Ltd.

THE
UKRANIAN NATIONAL CHOIR
 80 Members
 Conductor :

ALEXANDER KOCHITZ
 Will make their **FIRST APPEARANCE** in ENGLAND
 after an **EXTRAORDINARY CONTINENTAL SUCCESS.**
 (Under the Direction of KEITH PROWSE & Co., Ltd.)

Tuesday, Feb. 3rd | at 8
 AND
 Friday, Feb. 6th |

The Ukrainian National Choir was a revelation for us. It resembles a gigantic organ. It made us really very enthusiastic.
 ANTOINE HADEN
 (Figaro, Paris.)

We no longer see ordinary singers obeying their Conductor; these are priests and priestesses of a deep religion. There were also—I have seen it in many eyes—real tears, tears of emotion and of joy.
 GEORGE PIERRE
 (La Depeche, Toulouse.)

Belgian Press:
 This is perhaps the unique occasion on which I was able to listen to a choir performance for two hours without experiencing the slightest fatigue.
 MR. KORDIS.

TICKETS (including Tax)—Reserved, 12/-, 8/6, 5/9; Unreserved, 3/- & 1/3
 To be obtained from QUEEN'S HALL, usual Agents and
KEITH PROWSE & Co., Ltd.,
 Concert & Musical Agency Dept., 162, New Bond Street, W.
 And all Branches.

Wall & Co., London, E.C. P.T.O.

Рис.3 Афіша українських концертів у Лондоні, 1920 рік

БІБЛІОГРАФІЯ

1. [Електронний ресурс.] – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/go/316-19>
2. «Закордонною армією» називали Українську Республіканську Капелу в неформальних документах (листи, статі в газетах): наприклад, в листі хориста Капели Романа Кирчіва до Володимира Винниченка. (ЦДАВО України. – Ф. 3965. – Оп.2.- Спр. 1. – Арк. 40.
3. Miton C. Cummings. Cultural diplomacy and the United States Government: a Survey.- Center for its Arts and Culture, 2003.-Р. 13.
4. Документи комуністичних спецслужб у Європі: Путівник мережею архіві / за ред. Р. Леськевіч, П. Жачек; Щ. Ісаюк (укр. вид.) / Центр досліджень визвольного руку. – Львів: Часопис, 2016. – 180 с.
5. Кошиць О. З піснею через світ. – К.: Книга Роду, 2008. – С. 60.
6. Кошиць О. З піснею через світ. – К.: Книга роду, 2008. – С. 60.
7. Кошиць О. З піснею через світ. – К.: Книга Роду, 2008. – С. 83.
8. Кошиць О. З піснею через світ. 2008.- С. 60.
9. Кучик О. Зовнішня політика України.-К., 2010.
10. Луцишин Г., Гончарук А. Особливості розвитку культурної дипломатії України в сучасних умовах. Львів. – С. 28.
11. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома війнами. Частина перша. – Прага, 1942 р. – С. 20
12. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома війнами. Частина перша. – Прага, 1942. – С. 23.
13. Розумна О. Культурна дипломатія України. – С. 9.
- 14.Розумна О. П. Культурна дипломатія України... - С. 17.
- 15.Смаглій К. Нова доба публічної та культурної дипломатії України // Агора. — Випуск 16. Зброя та культура як чинники зовнішньої політики України.-К.: Вид. дім «Києво- Могиллянська академія», 2016.-С.5.

16. Україна «програла» референдум у Нідерландах через культурну дипломатію I Espresso.tv.- 27 квітня 2016 р. – Електронний ресурс. - Режим доступу:
http://espresso.tv/news/2016/04/27/ukrayina_quotprogralaquot_referendum_u_niderlandakh_cherez_kulturnu_dyplomatiyu.
17. ЦДАВО – Ф. 1429. – Оп. 2. – Спр. 37. – Арк. 44..
18. ЦДАВО України. – Ф. 3965. – Оп.2.- Спр. 95. – Арк. 2
19. ЦДАВО України. – Ф. 1429. – Оп. 2. – Спр. 37
20. ЦДАВО України. – Ф. 1429. – Оп. 2. Спр. 37. – Арк. 2.
21. ЦДАВО України. – Ф. 3965. – Оп. 2. Спр. 1. – Арк. 1.